

ნესტან სულავა

ჰაგიოგრაფიის სახისმეტყველება და „დავითისა და ტირიჭანის საკითხავის“ ჟანრობრივი რაობის პრობლემა

ქართულ ჰაგიოგრაფიაში შემონახულია ორი თხზულება, რომელთა მთავარი პერსონაჟები ბავშვები არიან, წამებული ბავშვები. ესენია „წმ. ცხრათა ყრმათა კოლაელთა წამება“ და „საკითხავი დავითისა და ტირიჭანისა“. ჩემი განხილვის საგანი ჰაგიოგრაფიის სახისმეტყველებითი ასპექტების საფუძველზე „დავითისა და ტირიჭანის საკითხავის“ ჟანრობრივი რაობის განსაზღვრაა, რადგან სამეცნიერო ლიტერატურაში ბიძის მიერ ბავშვების სოციალური მიზანდასახულობით მოკვლას წამების საფუძველად დამაჯერებელ საბუთად არ მიიჩნევდნენ, კერძოდ, ივანე ჯავახიშვილმა ხსენებული საკითხის შესახებ დასვა კითხვები, რომელთაც პასუხი არ გასცემია. ამავ დროს, თხზულების პერსონაჟის, თევდოსის, ქრისტიანობაზე მოქცევის საკითხს, როგორც ამ ნაწარმოების ჰაგიოგრაფიულობის საფუძველს, ნაკლები ყურადღება ექცეოდა. ყოველივე ეს მისი სახისმეტყველებითად განხილვის შედეგად შეიძლება გაირკვეს, „დავითისა და ტირიჭანის საკითხავი“ კი ამ თვალთახედვით არ შესწავლილა.

წინასწარ უნდა შევნიშნოთ, რომ საზოგადოდ, ყოველი სხვადასხვა ეპოქის მკითხველი ნებისმიერ თხზულებას ახლებურად, თავისი ეპოქის ლიტერატურული პრინციპებისა და მოთხოვნების კვალობაზე კითხულობს, რაც თხზულებას წინა პერიოდის ლიტერატურული ტრადიციებისაგან განსხვავებულად, სულ სხვა ესთეტიკური ღირებულების ნაწარმოებად აღგვაქმევინებს. მართალია, ჰაგიოგრაფია მხატვრულ-ესთეტიკური ფენომენის მდგრადობით, სახისმეტყველებითი პრინციპების ერთიანობითა და ფორმალური ეკვივალენტების დაცვით გამოირჩევა, მაგრამ მისი განხილვაც შეიძლება ახალი ეპოქის ლიტერატურული გემოვნების, ოლონდ ჟანრისათვის დამახასიათებელი სპეციფიკური ნიშნების, მსოფლმხედველობრივი, იდეური და კომპოზიციურ-სტილური შრეების გათვალისწინებით. ამიტომ „დავითისა და ტირიჭანის საკითხავის“ შესახებ ადრე გამოთქმული ზოგიერთი შეხედულება გადახედვასა და ხელახლა შესწავლას მოითხოვს.

უწინარეს ყოვლისა, მსჯელობა თხზულების სახელწოდების შესახებ უნდა დავინწყოთ. ხელნაწერის მითითებით იგი საკითხავია: „წმიდათა

ორთა ძმათა დავითისი და ტირიჭანისი საკითხავი“. საღვთისმეტყველო ლიტერატურაში საკითხავის სახელით, ძირითადად, ქადაგებები, ჰომილეთიკური ჟანრის თხზულებები იხსენიება, ხოლო ჰომილიის უმთავრესი დანიშნულება მრევლის წინაშე ამა თუ იმ წმინდანის ან საღვთო-საღვთისმშობლო დღესასწაულების მნიშვნელობის შესახებ ზეპირი საუბარია, რაც იმას ნიშნავს, რომ ეს თხზულება თავდაპირველად მრევლის წინაშე ზეპირად წარმოსათქმელი ქადაგება უნდა ყოფილიყო და წერილობით თხზულება ზეპირად წარმოთქმიდან ცოტა მოგვიანებით უნდა შექმნილიყო. საგულისხმოა ის გარემოება, რომ თხზულებაში აღწერილი ბავშვების მოკვლა ბიძის მიერ თვით „დავითისა და ტირიჭანის საკითხავში“ წამებადაა აღქმული. დავიმონმოთ ტექსტი: „ამათი ესე სიჩრთსა წამებაჲ, ღირს ყვენ ესენი მათ მათ-თანა გვრგუნსა, მათ თანა განკურნებასა ვნებულთასა“.¹ „მსხუერპლი იგი წამებისა მათისაჲ“.² ეს იმას ნიშნავს, რომ თხზულება წამებათა რიგისაა, მარტიროლოგიურია, ოღონდ სახელწოდებაში ეს არ ასახულა, რადგან ესაა თხზულება, რომელშიც ბავშვები წამების ჟანრისათვის დამახასიათებელი ნიშნებითაცაა წარმოდგენილი და თხზულების ავტორი ერთ-ერთი პერსონაჟის ქრისტეს რჯულზე მოქცევასაც სახისმეტყველებითად აღიქვამს და ასახავს. ეს იმას შეიძლება მიაწინებდეს, რომ თხზულება ჰაგიოგრაფიის განვითარების ადრეულ ეტაპზე უნდა დაწერილიყო.

ჰაგიოგრაფიაში პერსონაჟთა ჩამომავლობა//წარმომავლობა საგანგებოდ აღინიშნება, რათა მკითხველს//მსმენელს სრული წარმოდგენა შეუქმნას მათ შესახებ და აჩვენოს, თუ რა ტრადიციებს ატარებდა ოჯახი, რა ღირებულებებზე იზრდებოდნენ ამ ოჯახის წევრები, როგორი სულიერი ცხოვრებით მყოფობდნენ და, ბოლოს, როგორ აფასებდა მათ მსოფლმხედველობრივ მრწამსს ავტორი. „დავითისა და ტირიჭანის საკითხავის“ მთავარი პერსონაჟები არიან ყრმები//წინველები დავითი და ტირიჭანი, რომელთა მშობლები დიდგვაროვანი ფეოდალები იყვნენ. მამა, ვარდანი, სომეხი მთავარი იყო. ბავშვების დედაც, თავინე, აგრეთვე, წარჩინებულ დიდგვაროვანთა წრეს განეკუთვნებოდა, ორივენი იყვნენ „ნათესავთაგან სამეუფოთა“. ვარდანს ერისთავობა ქვეყნის მართვას ავალებდა. ისინი ცხოვრობდნენ „ხევსა ბასიანისასა, დაბასა, რომელსა ჰრქვან ონკომ“.³

¹ აბულაძე 1963/1964, 190.

² იქვე, 190.

³ იქვე, 186.

ორივენი ქრისტიანები იყვნენ და შვილებსაც „მართალსა სარწმუნოებასა ზედა“ ზრდიდნენ. თხზულებაში ნათქვამია, რომ ვარდანი და თავინე „ცხოვრებოდეს ღმრთისმსახურებით ყოვლითა ღირსებითა და ღმრთის მოშიშებითა“.⁴ ღმრთისმსახურების ხსენება იმას მიუთითებს, რომ ისინი ლიტურგიის მონაწილეები არიან. ღმრთისმსახურება მათი ცხოვრების სტილსა და ღვთისადმი დამოკიდებულებას წარმოაჩენს, ხოლო „ყოვლად ღირსებით“ ცხოვრება იმას მოწმობს, რომ მათ ღვთის რწმენა, სამყაროს არსი, თავიანთი ცხოვრების აზრი და მისია სწორად, ქრისტიანული მრწამსის შეგნებითა და ჭეშმარიტი რწმენით აქვთ გააზრებული. ამის შედეგია ის, რომ უფროს ვაჟს სახელად დავითი უწოდეს, რის ახსნაც დავით წინასწარმეტყველის ჰიპოდამიანის სახის გააზრების კვალობაზე შესაძლებელი. თხზულებაში ამ სახელით იმთავითვე, წინასწარმეტყველის სახელის სახელდებითვე, მოინიშნა, რომ ყრმა დავითი ღვთის რჩეულია. მეორე ძმას, უმცროსს, სომხური სახელი, ტირიჭანი, უწოდეს. ესეც სავესებით მიზანდასახულად და სიმბოლურადაა გასააზრებელი, რადგან მშობლებმა სამშობლოს ინტერესების შესაბამისად შეურჩიეს სახელი.

ვარდანი და თავინე, როგორც ჭეშმარიტმა ქრისტიანმა მშობლებმა, ბავშვებს შესაფერისი, „სარწმუნოებასა ზედა მართალსა“ აღზრდა მისცეს, რაც იმას მოწმობს, რომ მათ მშობლის ვალი მართებულად, ფსალმუნური და ევანგელურ-აპოსტოლური მოძღვრების კვალობაზე აქვთ გააზრებული, შეგნებული: „დედაჲ შვილთა ზედა სახარულევანი“ (ფსალმ. 112:9); „და მამანი ნუ განარისხებთ შვილთა თქუენტა, არამედ განზარდენით იგინი სწავლითა და მოძღურებითა უფლისაჲთა“ (გალ. 6:4). თავის მხრივ, ბავშვებიც მორჩილნი უნდა იყვნენ კეთილად აღმზრდელი მშობლებისა: „შვილნი მორჩილ იყვენით მამა-დედათა თქუენტა უფლისა მიერ, რამეთუ ესე არს სამართალ“ (გალ. 6:1). ეს თვალსაზრისი ისევ აპოსტოლური მოძღვრებითაა მოტივირებული: „ვითარცა-იგი გამოგუჩინა ჩუენ მის მიერ უწინარეს სოფლის დაბადებისა, რაჲთა ვიყვნეთ ჩუენ წმიდა და უბინო წინაშე მისსა სიყუარულით“ (ეფეს. 1:4). ყოველივე ზემოთქმული იმას მოწმობს, რომ ბავშვები ღვთისმოშიშ, კეთილმსახურ მორწმუნე ოჯახში იზრდებოდნენ, რასაც მათი აღზრდილობა მოწმობს. მართლმადიდებელი მშობლების მოვალეობა შვილების ზნეობრივი აღზრდა და მათ სულიერ ცხოვრებაზე ზრუნვაა, რაც მათი მომავლის სანინდა-

⁴ აბულაძე 1963, 186.

რია. ყრმების, დავითისა და ტირიჭანის, ცნობიერებაში მხოლოდ სიკეთე, რწმენა, ღვთის სიყვარული და იმედი მკვიდრობდა. ყრმათა ცხოვრების აღმწერს უთუოდ ახსოვს მათეს სახარების ის ადგილი, რომელშიც გადმოცემულია ბავშვების მაცხოვართან მიყვანის ფაქტი, მათ კი უფალთან არ უშვებენ. ბავშვების სულიერ მომავალზე მზრუნველი იესო ამბობს: „აცადეთ ყრმებსა მაგათ მოსვლად ჩემდა და ნუ აყენებთ მაგათ, რამეთუ ეგვეითართაჲ არს სასუფეველი ცათაჲ“ (მათე, 19:14). სახარებაში ნახსენებ ბავშვებს მაცხოვართან ახლოს ყოფნა ახარებთ და მარადიული არსებობის იმედით ავსებთ. განსახილველ თხზულებაში მაცხოვართან ახლოს ყოფნისა და ღვთისმსახურების სურვილით გამსჭვალული დავითისა და ტირიჭანის ბავშვობას ევანგელური მოძღვრება და ბიბლიური წიგნებისათვის დამახასიათებელი ჰიპოდიგმურ-პარადიგმული სტრუქტურა წარმართავს.

დავითი და ტირიჭანი მცირეწლოვანნი იყვნენ, როდესაც მათი მამა, ვარდან „მთავარი იგი ერისთავი“ გარდაიცვალა. თავისთავად ცხადია, ბავშვებისათვის ობლობა მძიმე უნდა ყოფილიყო, თუმცა, კეთილმსახური, ღვთისმსახური და მზრუნველი დედა ჰყავდათ, რის გამოც ანონიმი ავტორი თავინეს ნეტარად იხსენიებს და ღმრთის ღირსად მიიჩნევს. უნდა აღინიშნოს, რომ თავად თავინე თავის სიქვრივეზე არაერთხელ ამახვილებს ყურადღებას, რაშიც სიმბოლური აზრი იკითხება, იგი მარტოა თავის შვილებთან ერთად და ღმერთმა მათი სულიერ-ზნეობრივი აღზრდა მას დააკისრა. მისი ზრახვაც ხომ შვილების ჭეშმარიტ სარწმუნოებაზე აღზრდა, ქრისტიანულ რწმენაში განმტკიცება და ზნეობრივი სახის მინიჭებაა. ყოველივე ეს დედისა და შვილების სულიერ ცხოვრებაზე ორიენტირებას მონშობს. დედის ამ მზრუნველობასა და შვილების ღირსეულ ადამიანებად ჩამოყალიბების სურვილს მისივე ძმის, თხზულებაში მტარვალად წარმოდგენილი პერსონაჟის, წარმართი თევდოსის პირადი ზრახვები აღუდგა წინ, რადგან მასში ნუთისოფლური ინტერესები მძლავრობდა. ღვთისნიერი თავინე და წარმართი თევდოსი ერთი დედ-მამის შვილები იყვნენ, მაგრამ ერთმანეთისაგან მკვეთრად განსხვავდებოდნენ. ერთ ოჯახში ორი ერთმანეთს დაპირისპირებული თვისებების მქონე ადამიანი აღიზარდა, რომელთაგან ერთი, ღმერთს, სულიერებას მინდობილი, ცხოვრების ჭეშმარიტ გზას დაადგა, ხოლო მეორემ, მატერიალურ ინტერესებზე ორიენტირებულმა, მტარვალის, მკვლელის გზა აირჩია. ყველაფერი სცადა თავინემ ღვთისაგან ბოძებული შვილების სიცოცხლის დასაცავად, მაგრამ ვერ შეძლო.

თხზულების ავტორმა ერთმანეთს დაუპირისპირა სოფელი და ზეს-
თასოფელი; ისინი ურთიერთსაპირისპირო, კატაფატიკურ-აპოფატიკური
საღვთისმეტყველო საზრისით დატვირთული სიმბოლური სახელებით
მოიხსენია. ჰაგიოგრაფი წერს, რომ ბავშვებს „სანუთროა ესე განხრნა-
დი“ დააკლდათ, მაგრამ „ნარუვალთა მით სრულ იქმნენ“.⁵ დროის კონ-
ტრასტულობა, მარადიულობისა და წუთისოფლის დაპირისპირებულო-
ბა სივრცის საღვთისმეტყველო თვალთახედვით გააზრებასაც განსაზ-
ღვრავს, რადგან ძმების სივრცული არეალი ქრისტიანულ სამყაროს
უკავშირდება. ისინი მარადიულობასა და ქრისტიანულ სივრცეზე ორი-
ენტირებულნი იყვნენ, ხოლო მათი მკვლელი ბიძა მხოლოდ სანუთროულ
დროსივრცეზე, ამქვეყნიურ ღირებულებებზე ზრუნავდა.

თხზულების სახისმეტყველება ჰაგიოგრაფიულია, თუმცა, მისგან
განსხვავებულ გამომსახველობით საშუალებებსა და სახისმეტყველებით
პრინციპებსაც ემყარება, რადგან ბავშვების წამების მოტივი მხოლოდ
სარწმუნოებრივ-ჰაგიოგრაფიული არაა, არამედ, ივანე ჯავახიშვილის
სიტყვებს თუ გავითვალისწინებთ, სოციალურიცაა. საგულისხმო ისაა,
რომ ჰაგიოგრაფიაში, ჩვეულებრივ, უარყოფით პერსონაჟსაც მხოლოდ
უარყოფითი თვისებები აქვს, ისევე, როგორც დადებით პერსონაჟს არ
შეიძლება უარყოფითი თვისება აღმოაჩნდეს, ავტორი მას მხოლოდ დადებ-
ითი თვისებებით წარმოაჩენს. შუა საუკუნეების ლიტერატურაში ხასი-
ათი და პორტრეტი არ შეინიშნება. „დავითისა და ტირიჭანის საკითხავის“
უარყოფითი პერსონაჟი ჟანრისათვის დამახასიათებელი თვისებებისაგან
განსხვავებული სახისმეტყველებითაა ნაჩვენები და მკითხველი//მსმენელი
მისი პიროვნების გარდასახვის, ცვლილებების მონმე ხდება. პიროვნების
ამგვარი ცვლილება ავტორის პოზიციას უფრო გამოხატავს და არ ვიცით,
სინამდვილეში მოქმედება როგორ შეიძლებოდა წარმართულიყო, რადგან
უარყოფითი პერსონაჟის სისასტიკე და ეგოიზმი ნაკლებად აჩენს იმის
ვარაუდს, რომ მისი ბუნება ასე მკვეთრად შეიძლება შეიცვალოს.

ვარდანის გარდაცვალების შემდეგ თავინეს წარმართმა ძმამ,
თევდოსიმ, თავისი სიძის მამულები მიიტაცა: „მიიტაცა სახელმწიფო იგი
ვარდანისი, დისიძისა თჳსისაა და დაიპყრა სამკვიდრებელიცა მათი“.⁶ მას
ეშინოდა, რომ მისი მცირეწლოვანი დისწულები მომავალში მის მიერ მი-

⁵ აბულაძე 1963, 186.

⁶ იქვე, 186.

ტაცებულ მამულებს შეეცილებოდნენ, მათ დაბრუნებას განიზრახავდნენ და მისთვის სამაგიეროს მიზღვას შეეცდებოდნენ; სწორედ მათგან განსაცდელის თავიდან არიდების მიზნით გაბოროტებულმა და მატერიალურის მოხვეჭით გონებადაბნელებულმა ბიძამ ბავშვების მოკვლა განიზრახა. თავდაპირველად თევდოსიმ ჯერ საკუთარ დას, თავინეს, და ცოტათი ნამოზრდილ მცირეწლოვან დისწულებს რჯულის გამოცვლა მოსთხოვა, ხოლო პირველი უარის მიღების შემდეგ ბავშვებს დედისაგან მალულადაც შესთავაზა ქრისტეს უარყოფა, რაზეც მტკიცე უარი მიიღო. როგორც კი თავინემ შვილების მომავალი სულიერი ცხოვრებისა და სიცოცხლის გამო საშიშროება იგრძნო, თადარიგი დაიჭირა და შვილებთან ერთად ოჯახიდან წაღებული მცირე საუნჯით ტაოს მხარეს მიაშურა, სადაც ნათესავი, მთავარი ვაჰგენ, ეგულებოდა. დედა და შვილები ერთხანს მყუდროდ ცხოვრობდნენ იმ მცირეოდენი საფასით, რომელიც სამშობლოდან წაიყოლეს. ყრმები მწყემსები გამხდარან, – მათ ცხვარი ჰყავდათ, – რასაც სიმბოლური მნიშვნელობა ენიჭება, რადგან ისინი ადამიანთა სულიერ მწყემსებად მოიაზრებიან. ჰაგიოგრაფს მათი მწყემსობით მათივე ბიძის გარდასახვის იმედის გაღვივება სურს; ამ ეპიზოდის შემოტანით თხზულება ბიბლიურ-ევანგელურ ჰიპოდიგმურ-პარადიგმულ სახისმეტყველებით ხასიათს იძენს, რადგან ავტორი ბავშვების მწყემსობით იაკობის მიერ იოსების „ღელეთა მათ ქებრონისათა“ წარგზავნის ბიბლიური მონათხრობის ჰიპოდიგმის სახეს სძენს დავითისა და ტირიჭანის მწყემსობის ფაქტს. მათ საპირისპიროდ, თევდოსის თანმხლებნი, რომლებიც ბავშვების სათვალთვალოდ გაგზავნა, იწოდებიან როგორც „მძღავრნი იგი მზირად ვითარცა ლომნი“ და მეტაფორულად უარყოფითი თვისებებით აღჭურვილ ადამიანებად წარმოიდგინებიან. საგულისხმოა ყრმათა „პურობა“, რომელსაც კომპოზიციური თვალსაზრისით მტარვალ ბიძის მზაკვრული მოსვლა მოსდევს. ეს „პურობა“ საიდუმლო სერობის პარადიგმად ისახება, რადგან ბავშვები ზესთასოფლად ამალეებისათვის ემზადებიან, იგი ბიძისგან ბავშვების მოკვლის ეპიზოდს უძღვის წინ.

„დავით და ტირიჭანის საკითხავის“ ავტორი ყმანვილთა შინაგან ბუნებას ხატოვნად წარმოაჩენს. თევდოსიმ ბავშვების ადგილსამყოფელი შეიტყო და თავისი მზაკვრული განზრახვის აღსრულებას შეეცადა. უბედურებაც სწორედ ამ დროს დატრიალდა. მან გაგზავნა მხლებლები, რომლებიც ბავშვებს მიუჩინა „მზირად, ვითარცა ლომნი“. ცხვრების მწყემსვისას ყრმებმა მზირების ხმა გაიგონეს, უფროსმა ძმამ დავითმა ბიძა შეიცნო და მისკენ გახარებული გაიქცა; მიუხედავად იმისა, რომ

ბავშვებმა იცოდნენ, თუ როგორ დევნიდა იგი მათ, იცოდნენ მათდამი ბიძის დამოკიდებულება, ავი განზრახვა, რომ იგი მტრულად იყო მათ მიმართ განწყობილი და სწორედ მას გამოექცნენ სომხეთიდან, მაინც გაუხარდათ ბიძის ნახვა, მასთან შეხვედრა და მისკენ გაიქცნენ. თხზულების ავტორი ყურადღებას აქცევს იმ გარემოებას, რომ ბავშვებს სიკვდილის შიში არ ჰქონდათ, ღვთის სიყვარულით მიდიოდნენ მისკენ. ისინი ბავშვები არიან და, ცხადია, ბიძის სივერაგე ვერ განსაზღვრეს, ვერ მიხვდნენ, რა მოელოდათ, რაც ბავშვების მიმდობ ბუნებას, სიკეთეს, ღვთისნიერებას მოწმობს; ხოლო ბიძამ სიყვარულით მიახლებულ დავითს, რომელიც „შევარდა ჴელთა დედის-ძმისა თჳსისათა“, ვერაგულად „აღიქუა იგი მკლავთა თჳსთა ზედა და ამბოვრებისა წილ მიაგება მახვლი, ჰსცა და მოკლა იგი“. დავითის მოკვლის ეპიზოდი და მისი გადასვლა ზესთასოფელში საღვთისმეტყველო სიმბოლიკითაა აღსავსე. ავტორმა საგანგებოდ აღნიშნა, რომ დავითმა „პოვა გზაა ზეცისაა და მოიგო იგი გვრგვნი მონამებისაა“.⁷ დავითს ხელთ სამწყემსო არგანი ეჭირა, როდესაც ბიძამ მას მახვილით განუგმირა გული, ხოლო დავითს ეს არგანი ხელიდან გაუვარდა და მიწაზე დავარდა. ორასი წლის შემდეგ იგი კაკლის (ტექსტში მითითებულია „ნიგუზისაა“) დიდ ხედ გადაიქცა, რომლის ტოტები მორწმუნეებს ევლოგიად მიჰქონდათ. დავითის არგნის განედლება და დიდ ხედ ქცევა ბიბლიური აარონის კვერთხის განედლების პარადიგმულ სახედ გვევლინება (რიცხვ. 17:1-10).

ტირიქანმა დაინახა, როგორ მოუკლა ბიძამ ძმა, რის შემდეგაც სასწრაფოდ გაიქცა და თავის გადარჩენას შეეცადა. მან მიაღწია იმ სოფლამდე, „რომელსა ჰრქვან დივრი, რომელსა უკმობენ კაცნი დევობით“; მაგრამ ვერც ის გადაურჩა ბიძის სისასტიკეს, მღვერები სწორედ ამ სოფელში დაენივნენ და ძმის სიკვდილით თავზარდაცემული ტირიქანიც მოკლეს, რაც სახისმეტყველებითად არის აღწერილი: „დანყლული მწართა წყლულებითა და სული მისი აღძრულ წარსვლად დამბადებელისა თჳსისა“.⁸ დივრის მთავარს კი ეგონა, რომ საჭურვლიანი და მახვილიანი კაცები მას დევნიდნენ და ხალხს უხმო. საბრძოლველად გამზადებულმა საზარელი სურათი იხილა: ეს იყო ტირიქანის „სისხლი იგი უბრალოდ დათხეული“, რამაც ადგილობრივ დედათა შორის დიდი გლოვა გამოი-

⁷ აბულაძე 1963, 188.

⁸ იქვე, 188.

წვია. ავტორმა ტირიქანის გლოვა ჰაგიოგრაფიული თხზულებებისათვის დამახასიათებელი ჰიპოდომურ-პარადომული სახისმეტყველებით წარმოსახა, როდესაც აღნიშნა, თუ როგორ გოდებდნენ „დედანიცა იგი მის ადგილისანი და იყო ტირილი დიდი ყრმისა მის ზედა“.⁹ თხზულების ავტორმა, სავსებით სამართლიანად, უდანაშაულო ძმების სიკვდილი, რა საფუძველზე და რა მიზნითაც არ უნდა მომხდარიყო, ყრმათა წამებად აღიქვა და ჰაგიოგრაფიული ჟანრის თხზულებისათვის დამახასიათებელი ნიშნებით შეამკო. მიუხედავად ამისა, ივანე ჯავახიშვილმა კითხვის ნიშნის ქვეშ დააყენა თხზულების მარტიროლოგიური ხასიათი, რადგან „დავით და ტირიქანის წამებაში“ ყრმები ქრისტიანობის გამო არ მოუკლავთ, არამედ ბავშვები საკუთარმა ბიძამ თავისი მატერიალური კეთილდღეობის მოსაპოვებლად დახოცა, პირადი ინტერესების განხორციელებისათვის მისმა სასტიკმა და დაუნდობელმა დამოკიდებულებამ შეინირა. მას, დისწულთა სიმდიდრის მითვისების ზრახვით შეპყრობილს, სურდა მცირეწლოვანი ბავშვები დაეხოცა, როგორც მემკვიდრეობითი უფლებების მქონენი და მომავალში მისი შემცილებელნი. ამიტომ, ი. ჯავახიშვილისავე მოსაზრებით, ყრმათა შესახებ დანერილი ორი თხზულების (იგულისხმება მონამე ბავშვების შესახებ შექმნილი თხზულებები: „წმ. ცხრათა ყრმათა კოლაელთა წამება“ და „საკითხავი დავითისა და ტირიქანისა“) შინაარსობრივი სიახლოვეც მონამეთა ყრმობის კვალობაზე არ დასტურდება.¹⁰ მიუხედავად ამ მოსაზრებისა, თხზულების ჟანრული რაობისა და სპეციფიკის განსასაზღვრად განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს თხზულებაშივე დაცულ იმ მონაცემებს, რაზეც ზემოთ უკვე ვისაუბრეთ და აღვნიშნეთ, რომ ბიძის მიერ ბავშვების მოკვლა წამებადაა აღქმული, რისთვისაც დავიმონმეთ თხზულების ტექსტი: „ამათი ესე სიჩროდსა წამებაჲ“.¹¹ „მსხუერპლი იგი წამებისა მათისაჲ“.¹² ცხადია, ეს იმას მიუთითებს, რომ თხზულება ჰაგიოგრაფიულია და მარტიროლოგიურ თხზულებათა რიგისაა.

გარდა თევდოსის მიერ თავისი დისწულების, ძმების, დახოცვისა და თვით ავტორის მიერ ნაწარმოების წამებად მიჩნევისა, „წმიდათა ორთა

⁹ აბულაძე 1963, 188.

¹⁰ ჯავახიშვილი 1998, 300-301.

¹¹ აბულაძე 1963/1964, 190.

¹² იქვე, 190.

ძმათა დავითისი და ტირიჭანისი საკითხავი“ რომ ჰაგიოგრაფიულია, ამას თხზულებაში თევდოსის სულიერი გარდასახვაც მოწმობს; ყოველივე ზემოთქმულს ჰაგიოგრაფი სახისმეტყველებითად წარმოაჩენს და ბიბლიურ ჰიპოდოგმურ-პარადოგმულ ხატ-სახეობრივ სისტემას იყენებს. ამ თვალსაზრისით უაღრესად მნიშვნელოვანია თევდოსის ჰიპოდოგმად პავლე მოციქულის მიჩნევა, რასაც საფუძვლად აპოსტოლური მონათხრობი უდევს. თუმცა, უთუოდ უნდა ითქვას, რომ ხსენებულ კონტექსტში ეს შედარება-სიმბოლო მოულოდნელობის ელფერსაც ატარებს. „იგუემა სიბრმითა მით მსგავსად ნეტარისა მის პავლესა. ვითარცა შევარდა იგი სწავლასა მას საღმრთოსა, და მუნქუესვე აღჯრი იგი მოწყალებისა მისისა და აღუდვა პირსა მისსა, რაფთამცა მოიქცა ველური იგი განვრდომილი გონებაჲ მისი და შემძლებელ იყომცა განცდად თავისა თჯისსა, რაფ-იგი უქმნიეს, რამეთუ ჰგონებდა, ვითარმედ „არა უჯეროჲ ვქმენით, რამეთუ მოვსწყდენი დის წულნი ჩემნი. რამეთუ ამით სახითცა ემსგავსა პავლეს, და მანცა დისწული თჯი მოკლა სტეფანე პირველ-მონამც“.¹³ თხზულებაში ეს პირველი შემთხვევაა, როდესაც თევდოსი მონანულად წარმოჩნდება, სინდისი ქენჯნის, თუმცა, მის სინანულს დამაჯერებლობა აკლია, მკითხველის//მსმენელის უფრო მეტად დარწმუნებაა საჭირო; ეს შიში უფროა, შიში არა ღვთის წინაშე, არამედ ხალხის რისხვის წინაშე. ივანე ჯავახიშვილის აზრით, დაუფერებელია „მკვეცბრი და ველური“ თვისებებით გამორჩეული თევდოსის ამგვარი სწრაფი მოქცევა, მისი შინაგანი სამყაროს, მისი ბუნების ასე სწრაფი ცვლა.¹⁴

მთავრისა და ხალხის რისხვისა და გმინვის ხმა თავინესაც მისწვდა, რომელმაც თავისი უბედურების მიზეზი შეიტყო და თავისი შვილების მკვლელ ღვიძლ ძმას გოდებით მიადგა. თხზულებაში აღწერილი ბიძის მიერ დისწულების მოკვლის ეპიზოდი ღრმა ფსიქოლოგიზმით მსჭვალავს მთელ ნაწარმოებს, რაც შენიშნული აქვს ივანე ჯავახიშვილს.¹⁵ მასში ვრცლად არის გადმოცემული სვეგამწარებული თავინეს გოდება და ტირილი თავისი ძმის მიერ შვილების დახოცვის გამო. მან თავის სისხლისმსმელ ძმას გაახსენა, რომ ისინი ერთი დედ-მამის შვილები იყვნენ, ერთი დედის ძუძუ უწოვიათ და როგორ დაივინყა თავისი ოჯახისშვილო-

¹³ აბულაძე 1963, 188-189.

¹⁴ ჯავახიშვილი 1998, 301.

¹⁵ იქვე, 301.

ბა, საკუთარი დისწულები მოსაკლავად გაიმეტა და სიცოცხლე მოუსპო: „არღარა მოიჭსენეა საშოა იგი მშობელისა შენისაა და ჩემისაა და ძუძუნი იგი, რომელთა განგუზარდეს შენ და მე? ყოლად მედგარო, რადსათუც ესოდენითა ერთთა გამოხუედ წყობად უძღურისა დედაკაცისათუც და ნინველთა ყრმათა მისთათუც? რად დამივსენ სანთელნი ესე ჩემნი, მ უშჯულოვო?“. ¹⁶ მისმა სიტყვებმა იქ მყოფი ხალხი ააღელვა, სულიერად შეძრა და ააცრემლა, თევდოსის მიმართ უარყოფითად განაწყო, მისმა უღირსმა საქციელმა აღაშფოთა და რისხვით აღავსო. ცრემლი სულიერი განწმენდის სიმბოლოა, რაც თხზულების მომდევნო მონაკვეთში კიდევ უფრო ნათლად წარმოჩნდება, როგორც სინანულისა და განწმენდის სიმბოლური ნიშანი.

თავინეს სიტყვებში ერთმანეთს შეპირისპირებულია უმანკო ნინველი ბავშვები, რომლებიც თხზულებაში ხასიათდებიან როგორც „ესე ყუავილნი შუენიერნი“, „ნერგნი სამოთხისანი მის ედემისანი“, „ნათელნი თუალთანი“, „კრავნი ესე ცხოვართა“, მწყემსნი, მართალნი, უბრალონი, და თევდოსი, მკეცი უწყალო, მკეცი ბოროტი, უღმრთო, ვეფხი, „სისხლისა მოყუარე“, „ყოლად მედგარი“ და უშჯულო. ურთიერთგამომრიცხავი ეპითეტებით ნაჩვენებია დაპირისპირებული სამყარო: ქრისტიანი მორწმუნე ბავშვები და მხეცქმნილი, ბოროტი, მატერიალურის მოხვეჭით გონებადაბნელებული წარმართი ბიძა ბავშვებისა. ავტორი ზესთასოფლურისა და სოფლის, მატერიალურისა და სულიერის ურთიერთდაპირისპირებით წარმოაჩენს მარადიულობაზე ორიენტაციას, როგორც ერთადერთ ჭეშმარიტებას, რომელსაც ადამიანის სული ღმერთისაკენ მიჰყავს. ავტორმა საგანგებოდ წარმოსახა წარმართობასთან დაპირისპირებული რელიგიური თვალთახედვა ქრისტიანობისა, როგორც ადამიანის სულიერების ჭეშმარიტებისაკენ მიმყვანებელი რელიგიის უპირატესობის საჩვენებლად.

თევდოსის ამ საზარელი საქციელის ჩადენის შემდეგ, უდანაშაულო ყრმების უსამართლოდ დახოცვის შემდეგ ღმერთმა სასტიკი სასჯელი მოუვლინა: იგი დაბრმავდა. მისი სიტყვები მოწმობს, თუ რა მკაცრი სასჯელი დაიმსახურა უღვთო საქციელის გამო; ავტორი, საზოგადოდ, აღნიშნავს, თუ რა მოელის ადამიანს უსჯულოებისა და სისასტიკისათვის, მატერიალურისათვის, ამქვეყნიური ინტერესებისათვის უპირატე-

¹⁶ აბულაძე 1963/1964, 189.

სობის მინიჭების გამო. ყოველივე ამის შემდეგ თავისი საქციელისაგან შეძრწუნებული, შეიძლება ითქვას, მონანული, მისგან შვილებდახოცილ დას შენდობას ევედრებოდა: „მე დაო ჩემო თავინე, ჩემდა მოიქეც და იხილე, რამეთუ ესერა წუერსა ზედა მთისასა ბნელმან დამფარა მე, ვითარცა ჳევთა შინა ღრმათა, ანუ მღუმესა შინა, უფსკრულთა. ჩემ ზედა იქცევის ბნელი წყუდიადი, ხოლო შენ ნათელი გამოგიბრწყინდა მიუნდომელი ნათლისა მისგან წარუვალისა და ჭეშმარიტისა მისგან დაუსრულებელისა ნათლისა. ხოლო ან ჩემ ზედა უწყალოსა ამას და არალირსსა წყალობაჲ! ნუ მომაგებ საქმეთა ჩემთაებრ, არამედ, ევედრე შენ წმიდათა მონამეთა, რაჲთა ყონ ჩემთვის წყალობაჲ, რაჲთა არალირსი ესე ვიქმნე ღირს ბეჭედსა მას ქრისტჳს მოწყალისა ღმრთისასა, რომელი იგი მოვიდა ცოდვილთათჳს. მრწამს მე ჭეშმარიტი ღმერთი“.¹⁷ თევდოსის მოქცევისათვის, მისთვის სულიერი თვალის ახელისათვის მისივე დისწულების, მცირეწლოვანი ძმების დავითისა და ტირიჭანის მკვლელობა გახდა აუცილებელი, რომლის მსგავსი მონათხრობი, საზოგადოდ, ჰაგიოგრაფიის ისტორიაში არც დასტურდება. ფაქტობრივად, ბავშვების დახოცვა მსხვერპლშენირვაჲ, თხზულების ავტორის სიტყვით, ამ მსხვერპლშენირვით „ზიარ-ჰყვენ იგინი ნანლისა წმიდათა მონამეთასა... მოიღეს ზეცისა იგი გვრგვნი დაუჭნობელი და ცხორებაჲ იგი წარუვალი. ამათი ესე სიჩროჲსა წამებაჲ, ღირს ყვენ ესენი მათ-თანა გვრგვნსა, მათ თანა განკურნებასა ვნებულთასა“.¹⁸ ბავშვების სისხლი იყო „მსხვერპლი იგი წამებისა მათისაჲ“.¹⁹

თხზულებაში გადმოცემულია თავინეს შინაგანი მდგომარეობის ამსახველი ეპიზოდი, რომელიც მისდევს ჰაგიოგრაფიულ კანონიკასა და სახისმეტყველებას, მაგრამ, როგორც ივანე ჯავახიშვილმა აღნიშნა, ნაკლებ სარწმუნო ჩანს შვილებდახოცილი თავინეს საქციელი, როდესაც ღმერთს დაბრმავებული ძმის განკურნებას ევედრება; მაგრამ აქ და-ძმის ურთიერთობა პავლე მოციქულისა და მისი დისწულის სტეფანე პირველდიაკონის, პირველწამებულის ჰიპოდიგმურ-პარადიგმური სტრუქტურითაა მოწოდებული და ამავე სახისმეტყველებითაა აღსაქმელი თევდოსის მიერ დისწულთა დახოცვის შემდეგ მისი განკურნება. ავტორი აღწერს, თუ როგორ აიღო თავინემ დავითის სისხლით „შესუარული“ მიწა და თავისი

¹⁷ აბულაძე 1963/1964, 190.

¹⁸ იქვე, 190.

¹⁹ იქვე, 190.

შვილების მკვლელ დაბრმავებულ ძმას თვალეზე სცხო, რომელმაც „მყის აღიხილნა თუალნი მისნი“. საბა მეტრეველმა თევდოსის დაბრმავების ეპიზოდის ერთგვარ ჰიპოდოგმად თხოთის მთაზე მირიან მეფის წინაშე მზის დაბნელება და თვალეების ასახელად წმ. ნინოს ღმერთისათვის, ქრისტესთვის მიმართვა მიიჩნია,²⁰ მაგრამ ამ ორ თხზულებას შორის არსობრივი სიახლოვე არ ჩანს და, ვფიქრობ, არც ამ ეპიზოდთა ერთ განზომილებაში მოქცევა შეიძლება. თუმცა, ამ ეპიზოდთა გარეგნულ მსგავსებას ლიტერატურული მნიშვნელობა მაინც აქვს, რადგან საფიქრებელია, „დავითისა და ტირიჭანის საკითხავში“ ასახული თევდოსის დაბრმავებისა და თვალის ახელის ეპიზოდი მირიან მეფის მოქცევის „მოქცევაჲ ქართლისაჲში“ აღწერილი სასწაულის გავლენის შედეგად იყოს შექმნილი.

თხზულებაში ყველაზე უფრო ძნელად დასაჯერებელი თავინეს სიხარული ჩანს ძმის ქრისტიანულ რწმენაზე მოქცევის გამო. თუმცა, ჰაგიოგრაფიის სპეციფიკა მოითხოვს მიმტევებელი ადამიანის სულიერი სამყაროს ჩვენებას და, რა ძნელი წარმოსადგენიც არ უნდა იყოს, თავინეცა მიუტევა თავის ძმას და მისი სინანულის შემდეგ მის სულიერ გადარჩენაზე იზრუნა. უნდა აღინიშნოს, რომ ქრისტიანული მსოფლმხედველობისა და ევანგელურ-აპოსტოლური თვალთახედვის საფუძველზე მავედრებელი ადამიანი მონანიების შემდეგ შენდობას უთუოდ მიიღებს, თუკი სინანული ჭეშმარიტია, თუნდაც მკვლელი იყოს იგი, რადგან ევანგელური სწავლებით: „გიყუარდედ მტერნი თქუენნი და აკურთხევდით მწყევართა თქუენტა და კეთილსა უყოფდით მოძულეთა თქუენტა და ულოცევდით მათ, რომელნი გმძლავრობენ თქუენ და გდევნიდენ თქუენ“ (მათე, 5: 44); აგრეთვე, გავიხსენოთ ევანგელური მონათხრობი მაცხოვრის ჯვარცმისას ავაზაკის მყისიერი მოქცევის შესახებ, რაც ადამიანის სულიერი გარდასახვის ნიმუშად შეიძლება მივიჩნიოთ. აქედან გამომდინარე, ჩანს, თხზულება ქრისტიანთა მღევარ ადამიანებს მოქცევისაკენ მოუწოდებდა და ანუგეშებდა, რომ ცოდვათა გულწრფელად მონანიებისას ღმერთი მათ სულიერი გადარჩენის შესაძლებლობასა და იმედს აძლევდა. მიუხედავად სამეცნიერო ლიტერატურაში არსებული საკამათო დამოკიდებულებისა თხზულებაში აღწერილი ამბის მიმართ, კერძოდ, თევდოსის სულიერი გარდასახვისა და თავინეს სიხარულისა ძმის მოქცევის გამო, თხზულება უაღრესად დატვირთულია სახისმეტყველებითი თვალსაზრისით. ნამების შედეგად და შემდეგ დავითი და ტირიჭანი გახდნენ „ვითარცა მთიებნი,

²⁰ მეტრეველი 2008, 185.

სუეტის სახედ ნათლისად, რომელთა თავი მისწუდებოდა ვიდრე ცადმდე, რომელსა ყოველნი ერნი ქუეყანისანი ჰხედვიდეს“.²¹

დავითისა და ტირიჭანის სულიერი სასწაულთქმედების ამბავი შეიტყო სომეხთა კათალიკოსმა ნერსესმა, რომელიც საკუთარი თვალით ხედავდა იშხანში „საკვრველებასა და ბრწყინვალებასა მიუნდომელსა ნათლისასა“.²² მან წმინდანთა გვამები თვითონ წაგრაგნა და დევრის ქვემოთ „ხევსა მას ნაღვარევისასა“ დააკრძალვინა. თხზულების მიხედვით, თევდოსი ნერსეს კათალიკოსს შეხვედრია და მისგანვე მონათლულა. ბავშვების დასაფლავების შემდეგ თევდოსის დავითის სახელზე ეკლესია აუშენებია, ხოლო ეკლესიას ყრმათა სახელზე მოსახსენებლები განუწესებიათ. თხზულების ამ მონაკვეთში რამდენიმე შეუსაბამობაა, კერძოდ, ერთგან ნახსენებია ბავშვების დაკრძალვა ნერსეს კათალიკოსის მიერ, ხოლო მეორეგან – დევრის მთავრის მიერ. შევნიშნავ, რომ ამ თხზულებასთან დაკავშირებული ეს და კიდევ სხვა რამდენიმე საკითხი კვლევას მოითხოვს.

ბავშვების დედა, თაგინე, საბოლოოდ დამკვიდრებულა სოფელში, რომელსაც ერქვა ტაძარანი, იქ გარდაცვლილა და იქვე დაუკრძალავთ, მისი საფლავი კი სასწაულებრივ კურნებებს ალაველენდა. ცხადია, თხზულებაში ამ ეპიზოდზე ყურადღების გამახვილებით ჰაგიოგრაფიული ჟანრის სპეციფიკური ნიშნები ვლინდება; ზემოთაც აღინიშნა, რომ ივანე ჯავახიშვილის აზრით, თხზულება ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით დაუჯერებელ ამბებს აღწერს. მან კითხვა სამართლიანად დასვა კითხვა: „თუ ბიძა თავის დისწულებს მამულის წართმევის შიშით სპობდა, მათი განწარმართების ცდის ამბავს რაღა აზრი ჰქონდა, თანაც თუ მამულის დასაჩემებლად გამოასალმა ბავშვები წუთისოფელს, ეს რაღა მარტვილობაა? ფსიქოლოგიურად დაუჯერებელია აგრეთვე ის სიხარულიც, რომელსაც ასე სწრაფად მოუცვია შვილმოკლული დის გული მისი ძმის გაქრისტიანების გამო. ამიტომ ამ ძეგლს თითქოს არავითარი ისტორიული ღირებულება არა აქვს“.²³ კორნელი კეკელიძემ ეს შეხედულება საესეებით სამართლიანად არ გაიზიარა.²⁴

²¹ აბულაძე 1963/1964, 190.

²² იქვე, 190.

²³ ჯავახიშვილი 1998, 301.

²⁴ კეკელიძე 1960, 518.

დიდი მეცნიერის, ივანე ჯავახიშვილის, მიერ გამოთქმული მოსაზრების მიუხედავად, თავინეს დამოკიდებულება ძმისადმი იშვიათი ღმრთისმოყვარეობითა და კაცთმოყვარეობით გამოირჩევა, იგი საღვთო სწავლებითაა შთაგონებული, სწორედ მისმა ლოცვამ და დახოცილი შვილების სისხლით გასვარული მიწის თვალეზე წასმამ დაუბრუნა თვალსიჩინი ურჯულო, შემდეგში ქრისტეს რჯულზე მოქცეულ თევდოსის. ამიტომ თხზულება ნამდვილად ჰაგიოგრაფიულია, რადგან, მართალია, მასში ჰაგიოგრაფიისათვის უჩვეულო, მაგრამ მის წიაღში გამოყენებული სახისმეტყველებითი პრინციპებითა და გამომსახველობითი საშუალებებითაა გამოხატული ძირითადი სათქმელი.

ყოველივე ზემოთქმული იმას მოწმობს, რომ „წმიდათა ორთა ძმათა დავითისი და ტირიჭანისი საკითხავის“ ჰაგიოგრაფიულ თხზულებად მიჩნევისათვის ორი საფუძველი არსებობს: 1. მცირეწლოვან ყრმათა ბიძის მიერ მოკვლა თვით თხზულებაშივეა წამებად აღქმული; 2. თევდოსის ქრისტიანულ რჯულზე მოქცევა, როგორი დაუჯერებელი ფაქტებითაც უნდა იყოს მოწოდებული, ჰაგიოგრაფიული ყანრისათვის დამახასიათებელი გამომსახველობითი საშუალებებითაა წარმოსახული, რაც ბიბლიურ-ევანგელური ჰიპოდიგმურ-პარადიგმულ სტრუქტურას შეესაბამება. ავტორი თხზულებისა მხატვრული სიტყვის კარგი მცოდნეა, რომელიც სათქმელის გამოსახატავად სიტყვებს ზუსტად არჩევს, ხოლო პერსონაჟთა განწყობილებებს ჰაგიოგრაფის თვალთ წარმოაჩენს. იგი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ჰაგიოგრაფიული ნაწარმოებია, რომელშიც მცირეწლოვანი ბავშვები ქრისტიანობისადმი რწმენის სიმტკიცით, მშობლებისა და ნათესავების სიყვარულით, სასოებითა და სულიერობით ზეციური მოქალაქობის მოპოვების გზას დაადგენს.

ბიბლიოგრაფია

References

- კეკელიძე 1960:** კეკელიძე კ. 1960, *ქართული ლიტერატურის ისტორია*, I, თბილისი
- მეტრეველი 2008:** მეტრეველი ს. 2008, *ქართული აგიოგრაფიის ეკონოგრაფიული სახისმეტყველება*, თბილისი
- აბულაძე 1963/1964:** აბულაძე ილ. და სხვ. რედ., *ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები 1963-1964*, I, დასაბეჭდად მოამზადეს ილ. აბულაძემ, ლ. ათანელიშვილმა, ნ. გოგუა-

ქემ, ლ. ქაჯაიამ, ც. ქურციკიძემ და ც. ჯღამაიამ, ილია აბულაძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით, თბილისი

ჯავახიშვილი 1998: ჯავახიშვილი ივ. 1998, *ძველი სომხური საისტორიო მწერლობა, თხზულებები თორმეტ ტომად*, ტ. XI, თბილისი

Nestan Sulava

The Symbols in Hagiography and Problem of Genres in "David and Taritchani Reading"

The main object of my study is to determine the essence of genre in the reading of "David and Taritchani" on the basis of hagiography aspects, as the killing of the children by the uncle from the social point of view was not regarded martyrdom, besides considering the issue of conversion of the character, Theodos as the basis of hagiography, was paid less attention. All the abovementioned can be explained after analyzing the symbols of the story. It seems the story has not been examined from the given point of view. Certain tasks need to be revised and subjected to study once again. It must be considered that in every epoch the readers try to make new discoveries in the story according to the principles of the literature of the period. Hagiography was based on the symbols and was highly sustainable, but even this particular genre can be explained according to the needs of other epoch if we take into consideration the idea that some marks could belong to the genre, considering also the wisdom, ideas and style of the other epoch.

Even the title of the story can be discussed.

The title indicates that it was meant for reading. In theological studies only the homiletic genre works were considered as reading, while the main objective of homiletic works lies in delivering oral story to the parishioners on the celebration days of the saints and the Mother of God, which means that the work had initially to be an oral narrative, a sermon delivered to the congregation, becoming a written source later, after being told orally. In the abovementioned story murdering the children by the uncle is considered martyrdom but it has not found reflection in the title of the work.

In hagiography, the background of the characters is given fully to show the essence of their life to the reader and to show them what is the tradition the family follows, How the children were brought up, what kind of life do

they lead and finally, how the characters' world perception is evaluated by the author. The main characters of "Davit and Taritchani Reading" are the children Davit and Taritchani, both of their parents belong to the nobility, both are Christians, and the children grew up in accordance with the Christian tradition. It was the reason of the result that the son was called as Davit which is the name of the David the Prophet, author of the psalm-book, and the younger son was given an Armenian name, Taritchani, named with a symbolic name, connected with Armenia.

Vardan and Tagine, as real Christian parents gave them the Christian names and educated them as Christians. They saw their duty in bringing them up and educating in accordance with the gospels and psalms. So the wisdom of the children: Davit and Taritchani, should be kind, full of faith, hope and love of God. They were young when the father died and the mother, a very gentle woman, assumed the responsibility of bringing them up, for which reason the author refers to her as worthy of God and blissful. As opposed to mother her brother was a despot and for this he is being called a tyrant by the author of the story. Charitable Tagine and pagan Teodos the children of the same parents are quite different.

The symbols in the story are hagiographic, but the motif of murdering the children can not be explained only by the faith and hagiography, if we consider the words stated by Ivane Javakhishvili, it happens to be a social problem as well. After Vardan's death, Tagine's pagan brother occupied the lands of the son in law. Being afraid of the nephews' revenge the evil uncle decided to kill the children. First he asked the sister and minor nephews to change the faith; he tried to ask the children change the faith secretly from their mother. He was refused. Tagine felt her children were endangered and left the country moving to Tao where the mother lived peacefully for some time with her children. The sons become shepherds and it acquires symbolic meaning. The author tries to point to the character of the boys.

Teodos finds the mother's hide out and commits crime. He murdered the nephews and it was the «holy blood» of David and Taritchani. The author regards the fact as the martyrdom of the children. Ivane Javakhishvili doubted that it was martyrdom, because the children were not killed for Christianity, the uncle killed them for ulterior reasons. The most important is the fact that the Apostle Paul is considered hypodigm of the uncle Teodos. It even bears the effect of suddenness. Teodos, alike the Apostle, repents and feels regret,

although his feelings are not convincing. The reader needs to be persuaded in his sincerity. It seems he's experiencing fear; but not the fear of God but of revenge of the people.

In her mourning, the mother uses different words for the description of the slain innocent children - "beautiful flowers", "light of the eyes", "seeds of paradise", and "lambs; while the uncle is called "unfeeling animal, "devil", "tiger", "blood lusting", "unkind" and "lawless".

After committing crime, killing the innocent children Teodos is punished by the God and he turns blind. At the end of his life he begs forgiveness of his sister for his crimes. It seems the blood of the innocent children was needed for him to find truth and kindness. The author shows the miracle when Tagine takes the earth soaked with the blood of her son David and applies it to the eyes of her brother, the killer of her sons. After his blind eyes see the light, Tagine feels happy for her brother as he becomes a Christian. The hagiographical author needs to portray a forgiving person and really it is difficult to create such character but Tagine's feelings for her brother were strong and she took responsibility to save her brothers soul. In Christianity a repenting person should be forgiven, even for committing murder, and it is the main object of the story. We can find examples of this in the gospel.

To sum up the problem we have two main reasons why we consider "Davit and Taritchani Reading" hagiographical: 1. The fact of killing minors by uncle in the story referred to as martyrdom. 2. Conversion of Teodos, notwithstanding the unbelievable facts, is regarded hagiographical narrative, in which the children, through their strong faith and martyrdom, ascended the divine path.